

О. В. Добриденів, Т. А. Воловненко, Ю. М. Воловенко

Синтез спіро-2-(5-аміно-2,3-дигідро-3-оксопірол-4-іл)-1,3-диметилбензоімідазоліум хлоридів

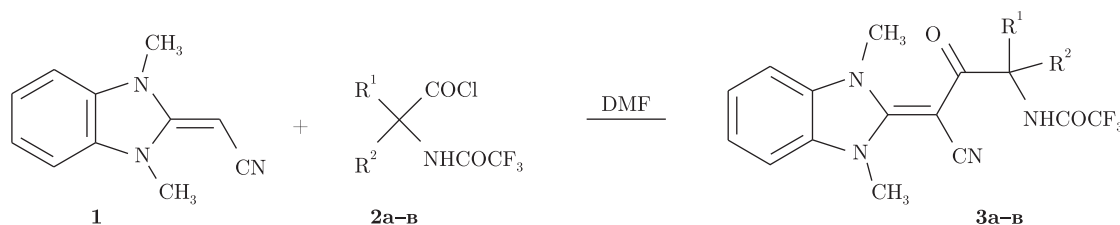
(Представлено членом-кореспондентом НАН України В. П. Хилею)

Взаємодія 1,3-диметил-2,3-дигідро-1H-бензо[d]імідазол-2-іліденметил ціанідів з хлороангідридами N-трифлуороацетильованих амінокислот дозволяє отримати (3-ціано-2-оксо-3-гетарилпропіл)-2,2,2-трифлуороацетаміди, які при знятті трифтороацетильного захисту циклізуються у відповідні 2-(5-аміно-2,3-дигідро-3-оксопірол-4-іл)-1,3-диметилбензоімідазоліум хлориди.

Випробування на біологічну активність раніше синтезованих гетариламінопіролінонів показало, що вони мають значну протипухлинну активність [1]. Продовжуючи наші дослідження в цьому напрямі, було вирішено модифікувати гетероциклічний замісник з метою підвищення розчинності відповідних спірогетариламінопіролінонів у воді. На наш погляд, заданим критеріям найкраще відповідає наявність кватернізованного атома азота в гетероциклічному заміснику.

Розробляючи шляхи отримання кватернізованих похідних, нами був взятий до уваги відомий метод [2], а саме: ацилювання гетариліденацетонітрилів, алкілованих по 1- й 3-положеннях в імідазольному фрагменті. Добудовуючи піроліноновий цикл до бензімідазольного фрагмента, було застосовано розроблений нами метод ацилювання хлороангідридами N-трифтороацетил амінокислот [3].

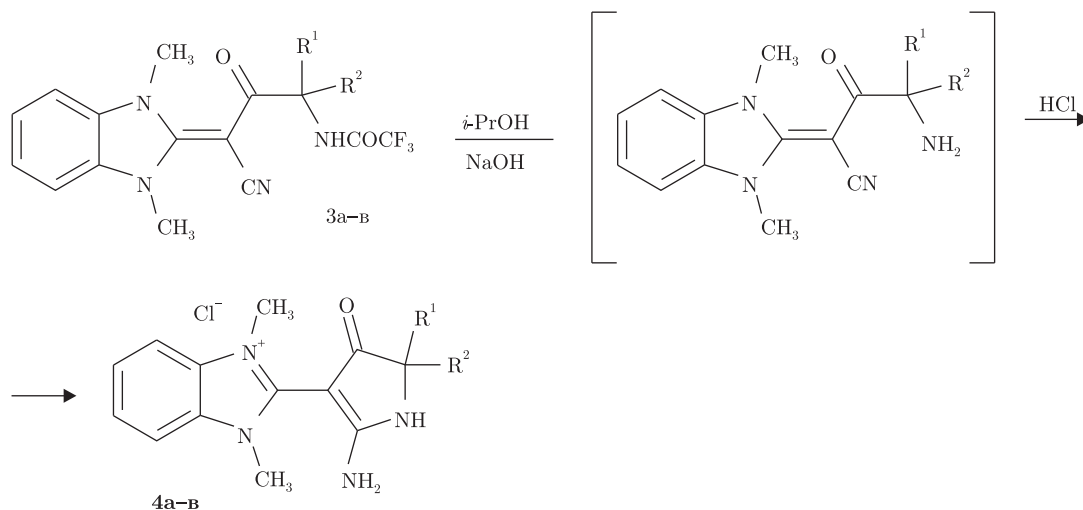
Так, 1,3-диметилбензімідазоліліденацетонітрил **1** [4] було проацильовано хлороангідридами N-трифтороацетил амінокислот **2** та отримано відповідні бутиронітрили **3**:

2a, 3a - $R^1 = R^2 = \text{CH}_3$; **2b, 3b** - $R^1 + R^2 = (\text{CH}_2)_4$; **2в, 3в** - $R^1 + R^2 = (\text{CH}_2)_5$.

Будову продуктів ацилювання **3** доведено за допомогою ЯМР й ІЧ спектроскопії та мас-спектрометрії. Так, у спектрах ^1H ЯМР бутиронітрилів **3a-v** присутні сигнали NH-протона трифтороацетамідного залишку при 9,09–9,62 м. ч. (обмінюється з D_2O). Протони гетероциклічного замісника, метильної групи та аліциклічного замісника поглинають на характерних для них ділянках.

Зняття трифтороацетильного захисту з бутиронітрилів **3a-v** приводить до утворення інтермедіатів, що мають структуру γ -амінонітрилів, які далі циклізуються у відповідний піроліноновий фрагмент:

3a, 4a - $R^1 = R^2 = \text{CH}_3$; **3б, 4б** - $R^1 + R^2 = (\text{CH}_2)_4$; **3в, 4в** - $R^1 + R^2 = (\text{CH}_2)_5$.

Будову піролонів **4a–в** встановлено за даними спектрів ІЧ й ЯМР. Так, в ІЧ-спектрах цих сполук відсутнє поглинання спряженої нітрильної групи, яке спостерігалось для вихідних сполук **3**. Натомість наявні дві смуги валентних коливань первинної аміногрупи при $3450\text{--}3277\text{ см}^{-1}$. У той самий час ІЧ-спектри також не фіксують наявності карбонільної групи трифтороацетамідного фрагмента. У спектрі ^1H ЯМР сигнали аміногрупи зазвичай спостерігаються у вигляді уширеного двопротонного синглету в межах від 7,73 до 7,89 м. ч., а ендощиклічний NH-протон — як синглет, що резонує в найслабшому полі, а саме: від 8,57 до 9,37 м. ч.

Експериментальна частина. Контроль за ходом реакцій та чистотою синтезованих продуктів здійснювали за допомогою ТШХ на пластинках Silufol UV-254 у системі хлороформ — метанол 9 : 1. Спектри ^1H ЯМР вимірювали в DMSO- D_6 на спектрометрі Mercury Varian 400 при 400,45 МГц. Хімічні зсуви ^1H наведено в мільйонних частках відносно ТМС (внутрішній стандарт). ІЧ-спектри знімали на приладі FT IR Perkin Elmer BX II в таблетках KBr. Мас-спектри знімали на приладі Agilent 1100 Series з детектором Agilent LC/MSD SL. Температури плавлення вимірювали на “Boetius microscope hot plate apparatus”.

Хлороангідриди N-трифтороацетил амінокислот (2). До суспензії 0,1 моль амінокислоти в 50 мл CH_2Cl_2 додавали 14,5 мл (0,2 моль) SOCl_2 та 0,25 мл ДМФА, отриману суміш при перемішуванні кип'ятили до повного розчинення твердої фази, після чого нагрівання продовжували ще 1 год. Розчинник та надлишок SOCl_2 випаровували при $60\text{ }^\circ\text{C}$ та незначному розрідженні (0,4 атм). Отриманий таким чином хлороангідрид **2** використовується в подальших синтезах без додаткового очищення.

2-Гетариліден-3-оксо-4-трифтороацетамідобутанонітрили (3). До розчину 2,8 г (0,015 моль) 1,3-диметилбензімідазоліденацетонітрилу **1** та 3,3 мл (0,04 моль) піридину в 15 мл ДМФА при перемішуванні додавали 0,018 моль хлороангідриду **2**. Реакційну суміш залишали на 12 год при $40\text{ }^\circ\text{C}$. ДМФА та надлишок піридину випаровували у вакуумі, залишок розтирали з 15 мл води, фільтрували, сушили та перекристалізовували з відповідного розчинника.

N-[3-Ціано-3-(1,3-диметил-2,3-дигідро-1H-бенз[d]імідазол-2-іл)-1,1-диметил-2-оксопропіл]-2,2,2-трифтороацетамід (3a).

^1H ЯМР: $\delta = 1,57$ (6H, с, CH_3), $3,76$ (6H, с, NCH_3), $7,55$ (2H, м, H-5,6), $7,73$ (2H, м, H-4,7), $9,45$ (1H, с, NHCOCF_3) м.ч. ІЧ (KBr): $\nu = 3232,49$ (NHCOCF_3), $2179,27$ ($\text{C}\equiv\text{N}$), $1711,88$ (NHCOCF_3), $1605,59$ ($\text{C}=\text{O}$) cm^{-1} . МС (ХІ): $m/z = 367,2$ ($[\text{MH}]^+$).

Вихід 74%; Т. пл. = 257°C (НОАс).

N-[2-Ціано-2-(1,3-диметил-2,3-дигідро-1H-бензо[*d*]імідазол-2-ілден)ацетил]циклопентил-2,2,2-трифтороацетамід (3б).

^1H ЯМР: $\delta = 1,64$ (2H, м, циклопентил), $1,75$ (2H, м, циклопентил), $2,06$ (2H, м, циклопентил), $2,33$ (2H, м, циклопентил), $7,41$ (2H, м, H-5,6), $7,65$ (2H, м, H-4,7), $9,62$ (1H, с, NHCOCF_3) м.ч. ІЧ (KBr): $\nu = 3223,21$ (NHCOCF_3), $2186,05$ ($\text{C}\equiv\text{N}$), $1705,44$ (NHCOCF_3), $1601,79$ ($\text{C}=\text{O}$) cm^{-1} . МС (ХІ): $m/z = 393,2$ ($[\text{MH}]^+$).

Вихід 85%; Т. пл. = 272°C (*n*-BuOH).

N-[2-Ціано-2-(1,3-диметил-2,3-дигідро-1H-бензо[*d*]імідазол-2-ілден)ацетил]циклогексил-2,2,2-трифтороацетамід (3в).

^1H ЯМР: $\delta = 1,33$ (1H, м, циклогексил), $1,61$ (5H, м, циклогексил), $1,98$ (2H, м, циклогексил), $2,08$ (2H, м, циклогексил), $3,74$ (6H, с, NCH_3), $7,44$ (2H, м, H-5,6), $7,71$ (2H, м, H-4,7), $9,09$ (1H, с, NHCOCF_3) м.ч. ІЧ (KBr): $\nu = 3238,09$ (NHCOCF_3), $2179,27$ ($\text{C}\equiv\text{N}$), $1703,49$ (NHCOCF_3), $1619,58$ ($\text{C}=\text{O}$) cm^{-1} . МС (ХІ): $m/z = 407,2$ ($[\text{MH}]^+$).

Вихід 88%; Т. пл. = $273\text{--}275^\circ\text{C}$ (*n*-BuOH).

2-(5-Аміно-2,3-дигідро-3-оксопірол-4-іл)-1,3-діалкілбензимидазоліум хлориди (4). До 0,001 моль розчину відповідного ацильованого гетариліденацетонітрилу **3** у 5 мл *i*-пропанолу додавали 0,05 г (0,013 моль) NaOH і отриману суміш кип'ятили 3 год. Розчинник випаровували у вакуумі, а до залишку додавали 2 мл води та розтирали. Утворений осад відфільтровували та двічі промивали водою порціями по 0,5 мл. Осад розчиняли в 10 мл 10%-го HCl, фільтрували та випаровували фільтрат у вакуумі. Залишок висушували та отримували аналітично чисті зразки сполук **4**.

2-(5-Аміно-2,2-диметил-3-оксо-2,3-дигідро-1H-4-піроліл)-1,3-диметил-3H-бензо[*d*]імідазол-1-іум хлорид (4а).

^1H ЯМР: $\delta = 1,32$ (6H, с, CH_3), $3,85$ (6H, с, NCH_3), $7,58$ (2H, м, H-5,6), $7,89$ (4H, м, H-4,7, NH_2), $8,57$ (1H, с, NH-пірольний) м.ч. ІЧ (KBr): $\nu = 3450,98$ (NH_2 , ас.), $3400,56$ (NH_2 , с.), $3294,11$ (NH-пірольний), $1689,51$ ($\text{C}=\text{O}$) cm^{-1} . МС (ХІ): $m/z = 271,2$ ($[\text{M} - \text{Cl}]^+$).

Вихід 64%; Т. пл. = $>300^\circ\text{C}$.

2-(3-Аміно-1-оксо-4-азаспіро[4,4]нон-2-ен-2-іл)-1,3-диметил-3H-бензо[*d*]імідазол-1-іум хлорид (4б).

^1H ЯМР: $\delta = 1,84$ (6H, м, циклопентил), $1,95$ (2H, м, циклопентил), $3,85$ (6H, с, NCH_3), $7,56$ (2H, м, H-5,6), $7,87$ (4H, м, H-4,7, NH_2), $9,03$ (1H, с, NH-пірольний) м.ч. ІЧ (KBr): $\nu = 3361,14$ (NH_2 , ас.), $3292,82$ (NH_2 , с.), $3266,10$ (NH-пірольний), $1635,69$ ($\text{C}=\text{O}$) cm^{-1} . МС (ХІ): $m/z = 297,4$ ($[\text{M} - \text{Cl}]^+$).

Вихід 60%; Т. пл. = $>300^\circ\text{C}$.

2-(3-Аміно-1-оксо-4-азаспіро[4,5]дец-2-ен-2-іл)-1,3-диметил-3H-бензо[*d*]імідазол-1-іум хлорид (4в).

^1H ЯМР: $\delta = 1,31$ (1H, м, циклогексил), $1,55$ (3H, м, циклогексил), $1,63$ (3H, м, циклогексил), $1,78$ (3H, м, циклогексил), $3,84$ (6H, с, NCH_3), $7,57$ (2H, м, H-5,6), $7,73$ (2H, уш. с, NH_2), $7,88$ (2H, м, H-4,7), $9,37$ (1H, с, NH-пірольний) м.ч. ІЧ (KBr): $\nu = 3338,93$ (NH_2 , ас.), $3277,31$ (NH_2 , с.), $3204,39$ (NH-пірольний), $1630,76$ ($\text{C}=\text{O}$) cm^{-1} . МС (ХІ): $m/z = 311,2$ ($[\text{M} - \text{Cl}]^+$).

Вихід 75%; Т. пл. = $>300^\circ\text{C}$.

1. Пат. Україна 22204 UA (U) – № u200601855 / Г. Г. Дубініна, Ю. М. Воловенко. Протиракова активність 5-аміно-1,2-дигідропірол-3-онів. – Заявл. 21.02.06; Опубл. 24.05.07.
2. Tverdokhlebov A. V., Denisenko A. V., Tolmachev A. A., Volovenko Y. M. Synthesis of masked 2-amino-4,5-dihydro-4-oxopyrrole-3-carboxaldehydes // Synthesis. – 2007. – No 12. – P. 1811–1818.
3. Dobrydnev A. V., Volovnenko T. A., Volovenko Yu. M. et al. Cyclic α -amino acids as precursors for synthesis of spiro 2-amino-3-hetarylpyrrolin-4-ones and their spiro derivatives // Monatsh. Chem. – 2012. – **143**. – P. 779–789.
4. Руднев М. И., Курбатов В. П., Чуб Н. К., Осипов О. А. Фенилгидразоны (бензимидазолил-2)-цианокетонів и их хелаты с Cu(II), Ni(II) и Co(II) // Журн. общ. химии. – 1988. – **58**. – С. 2334–2341.

Київський національний університет
ім. Тараса Шевченка

Надійшло до редакції 21.02.2013

А. В. Добрыднев, Т. А. Воловненко, Ю. М. Воловенко

Синтез спиро-2-(5-амино-2,3-дигидро-3-оксопиррол-4-ил)-1,3-диметилбензоимидазолиум хлоридов

Взаимодействие 1,3-диметил-2,3-дигидро-1H-бензо[d]имидазол-2-илденметил цианидов с хлороангидридами N-трифлуороацетилованных аминокислот позволяет получить (3-циано-2-оксо-3-гетарилпропил)-2,2,2-трифлуороацетамиды, которые при снятии трифтороацетильной защиты циклизуются в соответствующие 2-(5-амино-2,3-дигидро-3-оксопиррол-4-ил)-1,3-диметилбензоимидазолиум хлориды.

A. V. Dobrydnev, T. A. Volovnenko, Yu. M. Volovenko

Synthesis of spiro-2-(5-amino-2,3-dihydro-3-oxopyrrol-4-yl)-1,3-dimethylbenzimidazolium chlorides

The interaction of 1,3-dimethyl-2,3-dihydro-1H-benzo[d]imidazol-2-ylidenmethyl cyanides with N-trifluoroacetylated acid chlorides gave the desired (3-cyano-2-oxo-3-hetarylpropyl)-2,2,2-trifluoroacetamides that provided the target 2-(5-amino-2,3-dihydro-3-oxopyrrol-4-yl)-1,3-dimethylbenzimidazolium chlorides upon detrifluoroacetylation.